

свидетельствует о ее эволюционировании в сторону демократического типа политического режима. Однако целый спектр устойчивых механизмов, определяемых этнопсихологическими и социально-историческими особенностями белорусов (традиционность, коллективизм, консерватизм, апеллирование к власти как к средству разрешения проблем, преобладание ценностей стабильности над идеями индивидуализма и др.), дает основание предположить, что моделью дальнейшего развития демократии будут не ее индивидуалистический или плюралистический варианты, а коллективистская форма. Стратегия дальнейших политических процессов должна учитывать как возможные каналы эволюционирования системы, так и ее относительно устойчивые механизмы и потенциал развития.

Харытончык Г.А., дацэнт

МЕТОДЫКА ВЫКАРЫСТАННЯ ВУЧЭБНАГА ВІДЭАФІЛЬМА Ё РАЗВІЦЦІ КАМУНІКАТЫЎНЫХ ЗДОЛЬНАСЦЕЙ СТУДЭНТАЎ

У працэсе вывучэння замежнай мовы неабходна не толькі навучыцца разумець новыя культуры, але і авалодаць між-культурнай камунікацыяй, г.зн. уменнем весці размовы з носьбітамі іншай культуры. Культура вусна-моўных зносін дасягаецца праз сукупнасць кампанентаў камунікатыўнай кампетэнцыі, якая ўключае:

а) моўную кампетэнцыю, г.зн. валоданне моўным матэрыялам для яго выкарыстання ў выказванні;

б) дыскурсіўную кампетэнцыю, г.зн. здольнасць адэкватнага разумення і пабудовы моўных выказванняў у адпаведнасці з камунікатыўнымі задачами;

в) сацыялінгвістычную кампетэнцыю, г.зн. здольнасць выкарыстаць моўныя адзінкі ў суадносінах з сітуацыямі зносін;

г) стратэгічную кампетэнцыю, г.зн. здольнасць кампенсаваць вербальнымі і невербальнымі сродкамі недахопы ў валоданні мовай;

д) сацыяльна-культурную кампетэнцыю, г.зн. знаёмства з сацыяльна-культурным функцыянаваннем мовы ў працэсе зносін.

Такім чынам, мэтай навучання культуры зносін на замежнай мове павінна быць фарміраванне камунікатыўнай кампетэнцыі як здольнасці правільна карыстацца мовай у розных сацыяльна-дэ-тэрмінаваных сітуацыях у залежнасці ад прадмета, мэты зносін, а таксама характару ўзаемаадносін паміж камунікантамі і ўмоў зносін.

Вялікія патэнцыяльныя магчымасці ў вывучэнні замежнай мовы мае відэазапіс. У адрозненне ад іншых тэхнічных сродкаў навучання ён дазваляе выкладчыку больш дакладна і гібка выкарыстоўваць інфармацыю, якую змяшчаюць фільмы і тэлеперадачы, а таксама па-новаму вырашаць такія складаныя задачы, як замацаванне і абагульненне вывучаемага матэрыялу, кантрольная праверка ведаў, развіццё творчай мовы студэнтаў. З пункту гледжання псіхалогіі, уключэнне відэаматэрыялаў у працэс навучання не выклікае асаблівых цяжкасцей, паколькі прагляд відэафільма блізка да чытання тэксту: запіс можна затрымаць з дапамогай стоп-кадра, паўтарыць прагляд асобнага фрагмента або ўсяго запісу, зрабіць паўзу для выканання задання або яго фіксацыі ў пісьмовай форме і інш.

Нягледзячы на тое, што ў апошнія гады відэа пачынае знаходзіць усё больш шырокае выкарыстанне на занятках па замежнай мове, многія пытанні, звязаныя з яго прымяненнем у аўдыторнай і пазааўдыторнай рабоце, застаюцца нявырашанымі і таму вельмі актуальнымі. У прыватнасці, уяўляецца вельмі важным вызначыць, якое месца ў навучальным працэсе на замежнай мове павінна належаць відэа, якім чынам грэба яго спалучыць з іншымі сродкамі навучання (тэхнічнымі і нетэхнічнымі), якой

павінна быць сістэма практыкаванняў пры выкарыстанні відэа з тым, каб найбольш поўна рэалізаваць патэнцыяльныя магчымасці гэтага сродку навучання.

Неабходна адзначыць, што сам тэрмін «відэа» мае доволі шырокае тлумачэнне. У навукова-метадычнай літаратуры не даецца адзінай класіфікацыі відэаматэрыялаў, якія выкарыстоўваюцца ў навучанні замежным мовам. З тэхнічнага боку праводзіцца размежаванне паміж відэазапісам, г.зн. матэрыяламі, якія запісаны на відэакасету, і тымі, якія непасрэдна трансліруюцца ў эфір, у тым ліку з дапамогай спадарожнікавага тэлебачання. Аднак найбольш значнай у метадычным аспекце ўяўляецца класіфікацыя, згодна з якой відэаматэрыялы падзяляюцца на:

1) спецыяльна прызначаныя для навучання замежным мовам (відэакурсы і іншыя вучэбныя відэафільмы);

2) прызначаныя для носьбітаў мовы, або «аўтэнтычныя» (гэты тэрмін выкарыстоўваецца ў замежнай навукова-метадычнай літаратуры ў адносінах да відэаматэрыялаў, што ўключаюць мастацкія фільмы і прамую трансляцыю тэлепраграм у эфір);

3) распрацаваныя самімі выкладчыкамі і навучэнцамі.

Фільмы, прызначаныя для навучання замежнай мове, можна падзяліць на: 1) ігравыя, або мастацкія, 2) дакументальныя. 3) краязнаўчыя, 4) літаратурныя (экранізаваныя літаратурныя творы, тэатральныя пастаноўкі, тэлевізійныя гульні).

Кожная з гэтых катэгорый адпавядае розным магчымым варыянтам, якія тычацца будовы, зместу, працягласці і тэхнікі. (Пры гэтым, натуральна, узнікаюць супадзенні, напрыклад, дакументальны фільм часта з'яўляецца краязнаўчым.)

Як правіла, любая вучэбная відэакасета забяспечана лістамі з дыялогамі або тэкстам мадэратара, каментарыямі, моўнымі заўвагамі, указаннямі па абагульненні, а таксама пры неабходнасці лістамі з тэкстамі па кантролі за разуменнем і рознымі практыкаваннямі.

Пры падрыхтоўцы да работы ў аўдыторыі не мае рашак ... значэння, ці праглядае выкладчык спачатку фільм, а потым чытае тэкст або наадварот. Рэкамендуецца заўсёды дакладна пратрымлівацца адной схемы. Добрым метадам лічыцца той, пры якім спачатку «тэкст» і «выява» разглядаюцца асобна, робяцца адпаведныя запісы, а потым, на трэцім этапе, які можна назваць «распрацоўка», фіксуецца, якія з кадраў або ўрыўкі з тэксту павінны быць выкарыстаны для абмеркавання. Пры праглядзе кожнага фільма (незалежна ад яго катэгорыі) неабходна звяртаць увагу на наступныя этапы.

А. Тэкст

1. Якія ключавыя словы неабходна растлумачыць, якія пазначы ў тэксце могуць быць праігнараваны часткова або цалкам?

2. Якія граматычныя структуры сустракаюцца ў гэтым тэксце часцей за ўсё, г.зн. з'яўляюцца характэрнымі для дадзенага віду тэксту або для выяўлення пэўнага становішча рэчаў? (Пад гэтым можна разумець вельмі простыя з'явы, як, напрыклад, частае ўжыванне прыназоўнікаў, пэўных часавых формаў дзеяслова і інш.)

3. Ці мае тэкст (мадэратар, акцёры) асаблівасці, адхіленні ад моўных нормаў?

4. У якім месцы рэкамендуецца даслоўны пераклад?

5. Запіс кантрольных пытанняў па разуменні тэксту.

Б. Выява

1. Якія кадры патрабуюць тлумачэння?

2. Які кантэкст неабходна растлумачыць на роднай мове, паколькі ў студэнтаў адсутнічае інфармацыя аб падаплёцы або на падставе краязнаўча-кантрастных асноў існуе небяспека памылковай інтэрпрэтацыі?

3. Якія з кадраў або фрагментаў патрабуюць параўнання (ландшафту) архітэктурных збудаванняў, гістарычных падзей, а таксама знешняга выгляду, адзення і інш.)?

1. Якія з дадзеных у фільме падказак, праблем, інфармацыі цікавяць студэнтаў настолькі, што патрабуецца іх паглыбленае абмеркаванне? Да паглыбленага абмеркавання можна аднесці кароткі рэферат студэнта на наступных занятках. У гэтым закладзе на адна з самых значных пераваг фільма ў адрозненне ад іншых ілюстрацый: рухомыя кадры замацоўваюцца ў памяці і робяць магчымымі дыскусіі.

2. Якія краязнаўчыя, гістарычныя, літаратурныя факты настолькі цікавыя, што патрабуюць дэтальнага разгляду? У гэтай сувязі неабходна звярнуць увагу на тое, што такія дэтальны разгляд павінен ажыццяўляцца не абстрактна, а на базе прагледжанага матэрыялу.

3. Якія з паўтараў (краязнаўства, гісторыя, а таксама граматычныя з'явы) не павінны быць асобнай тэмай?

Нельга сцвярджаць, што выкарыстанне матэрыялаў адназначна садзейнічае эфектыўнай матывацыі. Гэтая матывацыя можа вельмі хутка змяніцца, калі работа з матэрыяламі акажацца больш напружанай, чым на занятках. Таму нельга перагружаць навучэнцаў менавіта пры выкарыстанні мас-медыя.

Над арыгінальным фільмам можна працаваць паэтапна: спачатку дэманстраваць яго без гуку, даючы каментарыі дзеянню на экране, для таго каб студэнты ведалі, аб чым або аб кім ідзе размова. Гэты метад рэкамендуецца тады, калі пэўныя зрокавыя элементы пры першым праглядзе цалкам захапляюць увагу. Неабходна таксама адзначыць, што фрагменты фільма без гуку могуць быць выкарыстаны на занятках па граматыцы або пры рабоце над лексікай.

Напрыклад, выкладчык выбірае з любога фільма фрагмент, які змяшчае пэўныя крытэрыі, і каменціруе яго або заахочвае студэнтаў да каментарыяў. Пры праглядзе мастацкіх фільмаў, асабліва дэтэктываў, могуць узнікаць цікавыя гульні-загадкі. Студэнты спрабуюць адгадаць, аб чым ідзе размова, хто з дзеючых асоб і якую адыгрывае ролю, што пра гэта сведчыць і інш.

Акрамя таго, выкарыстоўваючы лексіку з урыўка фільма, можа ўзнікнуць спантанна практыкаванне або спатрэбіцца ўвод пэўных моўных структур, напрыклад выказаць меркаванне, апісаць дзеючых асоб, іх дзейнасць і інш.

Сцэны, прыгодныя для такіх практыкаванняў, выкладчык знойдзе ў любым фільме.

Такім чынам, выкарыстанне відэа з'яўляецца крэатыўным відам работы не толькі для студэнтаў, але і для выкладчыка.

Безумоўна, не існуе універсальнага рэцэпта для работы з відэафільмам. Можна толькі прапанаваць пэўныя прыёмы, якімі выкладчык карыстаецца і якія для групы студэнтаў з'яўляюцца найбольш цікавымі.

Прагляд кожнага фільма патрабуе абгрунтаваных абагульненняў. Заключнае абмеркаванне павінна змяшчаць не толькі суджэнне (станоўчае ці адмоўнае), але і прапановы (як можна было б дзейнічаць інакш), выкарыстоўваючы знаёмы вакабуляр.

Такім чынам, вопыт выкарыстання вучэбнага відэафільма, як і іншых сродкаў масавай інфармацыі, сведчыць аб станючым уплыве іх на развіццё камунікатыўных здольнасцей студэнтаў і стымуляцыю іх інтарэсу да авалодання на замежнай мове.

Р.Ф.Шаура, прафесар

В.М.Ушакова, дацэнт

САЦЫЯЛЬНА-ГУМАНІТАРНЫ АСПЕКТ ПАДРЫХТОЎКІ КАДРАЎ ПА СПЕЦЫЯЛІЗАЦЫІ «РЭСТАЎРАЦЫЯ І КАНСЕРВАЦЫЯ ТВОРАЎ ДЭКАРАТЫЎНА-ПРЫКЛАДНОГА МАСТАЦТВА»

Вышэйшая мастацкая адукацыя ў рэспубліцы ажыццяўляецца па спецыялізацыі «дэкаратыўна-прыкладное мастацтва». Выпускнікі ВНУ атрымліваюць кваліфікацыю мастака з указаннем пэў-